

Jakso 7: Lapset toimijoina digimaailmassa

Koulutuskeskus Salpaus -podcast.

Elina Riihimäki: Tervetuloa Salpauksen soten podcastiin. Tänään meillä on tosi ajankohtainen ja herkullinen aihe. Puhutaan varhaiskasvatusikäisten lasten digitaidoista ja digipedagogiikasta. Vieraana meillä on digiasiantuntija Hanna Katajarinne. Mä oon Elina Riihimäki ja täällä on myös Salpauksesta toinen opettaja, Helena Kuokkanen paikalla. Tervetuloa mukaan.

Hanna Katajarinne: Kiitos, kun pyysitte. Mä oon tosiaan Hanna Katajarinne ja mä työskentelen Orimattilan kaupungin varhaiskasvatuksessa hankekoordinaattorina. Meillä on tässä jo useamman vuoden ollut tämmöinen digipedagogiikan kehittämis - hankekokonaisuus meneillään, jossa ollaan sitten pyritty edistämään sekä päiväkotien henkilöstön, että perhepäivähoidon henkilöstön digipedagogisia valmiuksia.

Helena Kuokkanen: Meillä oli ajatuksena semmoinen myöskin, että miten me voidaan käyttää tähän digimaailmaan... Niinkun just miten me lisätään lasten osallisuutta. Mitä sä ajattelet, että mitkä ne on ne toimintaperiaatteet ja miten se lasten osallisuus tulee siellä esille?

Hanna Katajarinne: Mun mielestä se lähtee ihan siitä, että se perusajatushan on tietenkin... Kaikki perustuu siihen, että lapsella on oikeus oppia. Se tarkoittaa sitä, että me varhaiskasvatuksen henkilöstönä ollaan siellä sitä varten, että me luodaan niitä oppimisen mahdollisuuksia. Ja ihan lähdetään semmoisista konkreettista toimenpiteistä, että riippumatta siitä että minkälainen se digitaalisten välineiden valikoima, tai muuten se ympäristö siellä päiväkodissa on, niin lähdetään siitä, että huomioidaan ja hyödynnetään niitä välineitä, mitä meillä on. Jos vaikka ajatellaan, että meillä vaikka olisi siellä käytössä vaikka tabletteja, iPadeja, niin ettei se jää sinne komeropedagogiikan tasolle. Sillä mä tarkoitan sitä, että otetaan ne laitteet rohkeasti sieltä kaapeista ulos niin, että ne ovat myös lasten saatavilla. Ne ovat myös tavallaan lasten kokemusmaailman saatavilla. Silloin meidän on helpompi myös tarttua niihin lapsen mielenkiinnon kohteisiin, kun ne tulevat siinä meidän arjessa. Ja jos vaikka lapsi esimerkiksi vaikka huomaa, että hei, katsokaa miten ihana auringonlasku, niin se on vaikka se iPad siinä meillä vieressä, että hei, että haluatko ottaa valokuvan - mennään yhdessä kuvaamaan tätä. Ja silloin siinä ei mene aikaa siihen, että se on jossakin komerossa, ja onkohan se ladattu ja mitähän... Näin poispäin.

Elina Riihimäki: Tarkoitatko sitä, että sen vaikka iPadin tai läppärin, tai mikä sitten väline onkaan, että sen pitäisi olla samalla lailla saatavilla, kuin esimerkiksi kynät ja paperit tai sakset, tai roolivaatteet tai muuta, että se olisi osa siitä niiden luonnollista oppimisympäristöä?

Hanna Katajarinne: Kyllä. Se on myös yksi vaihtoehto, mutta se ei ole ollenkaan ainoa vaihtoehto, vaan se on nimenomaan niiden ihan meidän perinteisten välineiden, kynän ja paperin, Legojen ja muiden kanssa siinä samalla viivalla. Ja ehkä siinä vielä erityisesti se, että me voidaan yhdistellä näitä asioita. Meidän ei tarvitse vain tehdä digilaitteilla, vaan me voidaan ottaa siihen ne perinteiset rinnalle ja mukaan.

Helena Kuokkanen: Minkälainen käsitys sulle on tullut, tai onko tutkittu tätä... Tämä on kiva sana, tämä komeropedagogiikka. Onko sitä yhtään tutkittu, tai onko teidän hankkeissanne tarkoituksena sellaisia asioita huomioida?

Hanna Katajarinne: Joo, kyllä me ollaan... Se on oikeastaan se, mistä me ollaan lähdetty liikkeelle, että otetaan ne laitteet esille, että ne pysyvät meillä mielessä. Se myös laskee henkilöstön kynnystä tutustua niihin. Koska kyllä meillä edelleenkin, niinkun ne eivät välttämättä ole henkilöstöllekään tuttuja laitteita - ainakaan siitä pedagogisesta näkökulmasta. Kaikkihan me jollain tavalla omassa arjessamme käytetään älypuhelimia, tietokoneita, kaiken maailman älylaitteita, mutta että silloin kun puhutaan pedagogisesta käytöstä, niin siinä onkin sitten vähän erilainen se näkökulma. Siinä se lapsen oppiminen on se ykkösasia. Ja oppimistahan ei tapahdu, jos se oppimisen väline on siellä komerossa.

Helena Kuokkanen: Aivan.

Elina Riihimäki: No hei, miten henkilöstö on sitten ottanut nämä ajatukset vastaan? Te olette varmaan hankkeen kautta ehkä päässeet sitäkin kurkistaa. Jos mä oikein ymmärsin, niin teillä on useampi vuosi tätä hanketta nyt takana.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Minkälaiset olivat ne lähtöasetelmat tai lähtökohdat henkilöstöllä? Miten he suhtautuivat tähän digipedagogiikkaan?

Hanna Katajarinne: No, digilaitteisiin ylipäänsä se suhtautuminen on aika vaihtelevaa. Meillä henkilöstöllä tietenkin se on myös aika tällainen sukupolvikysymys ja sukupolvikokemus. Nuorempi henkilöstö on enemmän kasvanut niiden laitteiden kanssa, se käyttö on luontevampaa. Ja sitten taas ehkä vanhemmalle sukupolvelle ne ovat saattaneet jäädä vähän vieraammiksi. Ja sitten jos ajatellaan, että tässä rinnalla kuitenkin on aika paljon... Kuulee sitä julkistakin keskustelua ja kritiikkiä siitä, että miten se digilaitte on aika... Ajatellaan, että se on pahaksi ylipäänsä, että kaikki digitalisoituu, niin sitten se vaikuttaa asenteisiin. Eli silloin voidaan ajatella jotenkin, että se ei kuulu sinne päiväkotiin, esimerkiksi joku tabletti, tietokone tai muu vastaava.

Helena Kuokkanen: Miten sitten, kun kuitenkin valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on kuitenkin tällainen oikeastaan normikin, että täytyy ottaa huomioon myös oppimisympäristön suunnittelussa digitaaliset taidot, niin mikä se todellisuus on sun mielestä sillä alueella nyt, missä olet selvittänyt asiaa?

Hanna Katajarinne: Kyllä. Jos mä vertaan siihen mistä me lähdettiin liikkeelle, että tavallaan meidän ehkä se semmoinen ylipäänsä digivälineistö, jotka lasten käytössä olivat, niin oli aika hajanaista. Sitä on systemaattisesti kehitetty. Ollaan mietitty ihan päiväkotikerrallaan, että minkälaista digipedagogiikkaa on tarkoituksenmukaista toteuttaa. Kyllä me ollaan siinä tosi paljon päästy eteenpäin. Se tavoite on ikään kuin siinä, että se digitaalisuus on semmonen yksi osa sitä kokopäiväpedagogiikkaa. Sitä kaikkea toimintaa mitä alkaa tapahtumaan siitä hetkestä, kun se lapsi saapuu sinne varhaiskasvatukseen. Ja mikä päättyy sillä hetkellä, kun se lapsi lähtee sieltä. Eli tavallaan se isoin työ ollaan tehty siinä, että ollaan päästy eroon semmoisesta tuokioajattelusta, että nyt me otamme... Meillä on nyt 15 minuutin digituokio. Otamme tästä nämä iPadit ja teemme niillä jotakin - ja sitten ne laitetaan pois. Vaan että ne ovat jotenkin pysyneet siinä semmoisena luonnollisena osana sitä arkea. Esimerkiksi vaikka

otan nyt semmoisen esimerkin, että yhdessä päiväkodissa oltiin ruokailutilanteessa. Siinä oli mun vieressä syömässä tyttö, jolle ei oikein maistunut se ruoka. Sanoi siinä mulle, että mä en ikinä ehdi tästä pöydästä mihinkään, kun mä en oikein tykkää tästä ruoasta. Katso nyt, kun tämä ei häviä tästä tämä ruoka mihinkään. Sitten mulla sattui olemaan sen iPad. Mä sanoin, että hei kuule, että mä otan tästä semmoisen taikatemppuvideon, kun sä syöt. Rupea vaan syömään. Älä välitä musta. Mä tässä vaan oon tämän iPadin kanssa. Mä otin siitä sellaisen nopeutetun videon. Hän söi ehkä semmoisen kymmenisen minuuttia siinä. Kun hän oli syönyt, niin mä näytin sen videon, että hei, katso miten nopeasti sä söit, kun hän söi siinä videossa viidessä sekunnissa, se lautanen tyhjjeni. Tavallaan tällaisten hetkien kautta. Ja sitten ehkä se, että se ei ole niin vakava asia. Ei meillä ole lapsille oppimistavoitteita. Ne on sitten... Se tulee myöhemmin. Mutta meillä on jotenkin tavoitteita sille toiminnalle, jotta se toiminta istuu siihen lapsen elämään ja maailmaan.

Elina Riihimäki: Niin. Missään ei lue, että lapsen pitää osata viisivuotiaana käyttää iPadia, tai kuusivuotiaana osata tietty määrä kirjaimia.

Hanna Katajarinne: Ei.

Elina Riihimäki: Ne on erityyppisiä tavoitteita, mitä asetetaan sinne.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Mutta on hirveän ihana kuulla, kun vielä muutamia vuosia sitten näki sellaista, että ikään kuin tätä niin sanottua ruutuaikaa vähän käsitettiin väärin myös siellä päiväkodissa. Sitä käytettiin vähän muun muassa sellaisella palkkio-rangaistus-ajattelulla. Oli seinässä ehkä lapsilistat, että tasapäisesti sulle 15 minuuttia, sulle 15 minuuttia, sulle 15 minuuttia. Tai kun olette tosi hienosti olleet, niin sitten saatte tablettiaikaa. Ihanaa, jos ollaan tuollaisesta ajattelusta menty eteenpäin siihen ajatukseen, että se on se luonteva osa sitä arjen pedagogista toimintaa.

Hanna Katajarinne: Kyllä. Joo ja ollaan menty eteenpäin. Toki siinä edelleenkin ehkä tapahtuu semmoista harhautumista. Se ruutuaika-käsite on kuitenkin ollut vähän semmoisena peloitteenakin, mutta siis ruutuaikahan on todella tarpeellinen asia. Se on tarpeellinen asia silloin, kun se lapsi on passiivisesti ruudun ääressä. Usein se, milloin se lapsi on passiivisesti ruudun ääressä, tapahtuu siellä kotona. Eli kodeissa on tosi tärkeää, että me rajataan sitä ruutuaikaa. Se on meidän vanhemmuutta ja se kuuluu meidän velvollisuuksiin. Sitten kun me ollaan varhaiskasvatuksen puolella, niin meidän ajatus siellä digipedagogiikassa lähtee siitä, että se lapsi on aktiivinen toimija. Ja myös niin, että lapsi on aktiivinen toimija yhdessä muiden kanssa. Yhdessä muiden lasten kanssa, yhdessä aikuisen kanssa. Yhteisöllisesti. Lapsi ei yksin ole missään sen laitteen kanssa. Jo ihan pelkästään siitä syystä, että se ei ole turvallista. Aikuisena on meidän velvollisuus varmistaa se lapsen turvallisuus. Niin kuin me kaikki tiedetään, digitaalisuuteen liittyy paljon turvallisuuteen liittyviä asioita. Turvataitojen opettaminen on myös varhaiskasvatuksessa tärkeä tehtävä. Mutta se ruutuaika tosiaan, niin se liittyy siihen passiiviseen. Meidän ei tarvitse... Eihän meillä ole päiväkodissa ruutuaikaa vaikka siihen... Tai siis tämmöistä vaikka liikunta-aikaa, että hei, nyt sä oot jumpannut jo 15 minuuttia - eipä jumpata enää. Tai että nyt sä oot maalannut jo niin monta taulua, että nyt on taulun maalauskiintiö täynnä. Tietyllä tavalla sama ajatus siinä, että kun se lapsi on aktiivinen toimija, hän tuottaa jotakin, hän käyttää

mielikuvitusta, hän on luova, hän tuo siihen itseään, siihen toimintaan, niin totta kai se on hyvä juttu.

Elina Riihimäki: Niin ja ehkä se myös se tuottamisen monipuolisuus siinä.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Just se passiivisuus, vaikka hän olisi kiinnostunut, innostunut ja tuottava, mutta jos ei siihen liity mitään vuorovaikutusta tai mitään sellaista, niin silloinhan se on passivoittavaa.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Tuleeko paljon vanhemmilta, huoltajilta sitä kommenttia, että miksi teillä nyt päiväkodissakin vaikka tai varhaiskasvatuksessa käytätte laitteita, kun siellä kotonakin on jo niin paljon? Tuleeko vielä tällaista?

Hanna Katajarinne: Jonkun verran tulee. Se vanhempien huoli on ihan aiheellinen siinä mielessä, että selvästikään silloin huoltajat eivät tiedä, miten siellä varhaiskasvatuksen laitteita käytetään. Eli ensimmäinen asia on se tosi tärkeä, että se vuoropuhelu olisi siellä päiväkotien ja kotien välillä, että hei, että olette varmaan huomanneet, että meillä on täällä tällaisia digilaitteita - ja avoimesti kerrotaan, miten niitä käytetään. Se ei ole sitä, että nyt vaan päättömästi YouTube-videoita sieltä saavat lapset katsoa, vaan että ne ovat oppimisen välineitä. Usein myös vanhemmat saattavat tuoda sitä huolta esille, että hei, että meillä on nyt kotona tällainen ongelma, että lapsi ei illalla tekisi mitään muuta, kuin aina haluaa tabletin tai kännykän. Ja että vanhempi saattaa vaikka siinä... Koska sehän on tietenkin vanhemmille myös semmoinen hätä ja huoli, niin saattaa vaikka ehdottaa, että hän toivoisi, että te täällä päiväkodissa ette nyt sitten olisi millään tableteilla. Mutta että tavallaan se on ymmärrettävää, mutta sitten siinä kohtaa on tosi tärkeää tuoda esille se, että se on erilaista se tekeminen. Se kuuluu siihen meidän päivittäiseen toimintaan, yhtenä osana. Ja sitten esimerkiksi siinä voi ajatella niin, että okei, että jos se on vaikka just se videoiden katsominen tai joku muu tällainen aika passiivinen toiminta sen lapsen niin sanottu ongelma, niin me voidaan ohjata siellä varhaiskasvatuksessa, että hei, että sä kun oot niin innokas nyt tuon tabletin täyttää, niin sä ootkin tänään meidän päivän valokuvaaja. Eli silloin hän tekeekin jotain muuta kuin se, mihin hän ehkä juuttuu siellä kotona passiivisesti. Silloin hänestä tuleekin aktiivinen toimija. Hän tuottaa vaikka näkemyksen siitä päivästä.

Helena Kuokkanen: Joo. Toki sitten on lapsia, joilla on enemmän taipumusta tulla riippuvaiseksi ja muuta.

Hanna Katajarinne: On. Ihan kuin meissä aikuisissakin.

Helena Kuokkanen: Niin. Siinäkin on tietysti tärkeää sitten se yhteistyö sen henkilökunnan kanssa.

Hanna Katajarinne: Joo.

Elina Riihimäki: No hei, mitä sitten, kun tässä toistuu nyt kauheasti meillä iPad ja tabletti ja muuta, niin kuitenkin sehän on tosi paljon laajempaa.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Ja mediakasvatus ja digikasvatus ja muuta. Mitä kaikkea välineitä ja laitteita on käytössä varhaiskasvatuksessa? Ovatko lapset tietoisia, mitä kaikkea heillä on saatavilla? Vai jääkö tämä henkilöstön tavallaan oman aktiivisen roolin varaan?

Hanna Katajarinne: Kyllä se varmaan vaihtelee aika paljon, mutta sanotaanko näin, että lasten pitäisi olla tietoisia. Koska silloin kun lapsi on tietoinen, niin lapsi osaa myös pyytää. Ja silloin lapsi tekee itsestään myös osallisen, kun hän osaa pyytää niitä. Mutta jos me nyt ajatellaan ihan semmoista niin sanottua perussettiä, että mitä voisi olla, niin esimerkiksi tämmöiset ohjelmointirobotit ovat kauhean kivoja ja monipuolisia, eli voidaan tämmöisiä ohjelmoinnillisen ajattelun alkeita lasten kanssa Beebot-roboteilla käydä. Sittenhän meillä on tietenkin ihan kaikkia sellaisia asioiden visualisoimiseen käytettäviä laitteita. Meillä on dokumenttikameraa, meillä on valkokangasta ja videotykkiä ja äänentoistoa. Nämähän kaikki ovat osa digitaalista maailmaa, mitä me ei ehkä ajatellakaan silloin, kun me puhutaan oppimisympäristöistä. Tietyllä tavalla silloin, kun on lapsilla vaikka joku pukeutumis- ja tanssimisleikki, ja me laitetaan se kaiutin, yhdistetään siihen päiväkodin ryhmän älypuhelimien, niin me tehdään siinäkin jo aika monimutkainen digitaalinen toiminto. Ja se lapsihan on siinä automaattisesti mukana. Eli ihan tämmöisiin liittyen, niinkun tämmöisiin visualisointeihin ja äänentoistoihin ja muihin. Ja sitten ihan ehkä mun semmoinen henkilökohtainen lempari on tavallaan nimenomaan semmoisen perinteisen välineen yhdistäminen digitaaliseen. Esimerkiksi meillä on Orimattilassa tämmöiset digiboksit, johon me ollaan koottu tietyn teeman ympärille erilaisia välineitä. Meillä on esimerkiksi sellainen laatikko, missä meillä on ihan perinteisiä luppeja ja suurennuslaseja - ja sitten siinä rinnalla on sellainen mobiilisuurennuslasi ja iPadin oma suurennuslasi. Tavallaan lapsille myös tulee se monimuotoisuus siitä, että me voidaan tehdä asioita eri tavalla, erilaisilla laitteilla. Me päädytään jokaisessa samaan tulokseen, että se leppäkerttu on se kolme millimetriä pitkä, millä tahansa laitteella me... Mutta se avartaa sitä lasten tutkimisen maailmaa ja herättää myös paljon keskustelua - miten teknologia toimii?

Helena Kuokkanen: Onko riittävästi teknologiaa nyt päiväkodeissa tällä hetkellä? Onko esimerkiksi robotteja ja...

Hanna Katajarinne: Ainakin meillä Orimattilassa tällä hetkellä ihan tämän hankkeen ansiosta on tosi hyvä tilanne, että me ollaan saatu kasvatettua semmoinen aika monipuolinen välineistö. Ehkä vielä kehitettävää voisi olla siinä, että ne tulisivat enemmän siihen arkeen sillä tavalla saumattomasti. Toki, että kun on isoja taloja, niin sehän pitäisi olla sitten se välineiden määrä aika iso, jotta sitten aina riittäisi siihen yhteen ryhmään pysyvästi joku tietty välinelaatikko. Sitten joudutaan kierrättämään ja se vaatii toki sitten vähän semmoista suunnittelua ja sopeutumista. Mutta kyllä mun näkemyksen mukaan on otettu tosi hyvin vastaan ja niitä välineitä hyödynnetään. Ja on lähdetty myös itse ideoimaan, että hei, mitä tässä voisi olla. Esimerkiksi Polaroid-kamera oli nyt semmoinen perhepäivähoitajien toive. Voidaanko me saada sellainen?

Helena Kuokkanen: Ja nykyäänhän on tosi esimerkiksi pieniä laitteita myös, mitä on helppo... Ne on tietysti vielä ehkä aika kalliita, mutta voidaan retkeillä niiden laitteiden kanssa.

Hanna Katajarinne: Kyllä, just näin. Ja siis itse asiassa nimenomaan se, että viedään niitä digitaalisia laitteita eri ympäristöihin, niin ne rikastavat sitä lapsenkin maailmaa. Meillä yksi semmoinen suosikki on ollut tällainen metsän peili, että kun lähdetään metsäretkerelle, niin sitten on iPad mukana, koska on kiva kuvata tietenkin luontoa. Mutta että sitten saatetaan laittaa se johonkin puun oksaan roikkumaan ja laittaa etukameran päälle ja jossain vaiheessa lapset huomaavat, että ahaa, mikäs täällä on. Sitten ne käyvät kurkkaamassa. Sitten ne huomaavat oman kuvansa. Sitten siihen tulee kaveri ja sitten ne siellä tekevät kaikkia ilmeitä. Sitten ne tajuaavat että hei, me voidaan ottaa tästä meistä kuva. Ja sitten se onkin metsän peili, joka ottaa heistä kuvan. Ja sitten tulee kaikennäköisiä... Ja tulevat näyttämään sinne, mitä ne ovat löytäneet. Tavallaan siinäkin, niin sehän on itse se digiväline hyvinkin passiivisessa roolissa. Se vaan roikkuu puun oksalla. Mutta lapset ovat ne, jotka siinä ympärillä, niinkun... Ja sitten aikuisen tehtävähän on toki lähteä mukaan siihen ja rohkaista ja olla mukana juonessa.

Elina Riihimäki: Ja sittenhän tulee samalla sitä pedagogista dokumentaatiota ja sitä kerrontaa.

Hanna Katajarinne: Kyllä. Ja lapsilähtöisestäkin vielä. Ei aikuisen silmin, vaan lapsen silmin.

Elina Riihimäki: Joo. Sitten minua kiinnostaa sellainen, että miten, kun me puhutaan paljon tästä varmaan ehkä 4-5-6-vuotiaista aktiivisista toimijoista, lapsista, jotka tavallaan itse ehkä haluaavat ja osaavat jo tuottaa erilailla sitä. Mutta miten sitten, jos ajatellaan ihan taas taaperoporukkaa siellä varhaiskasvatuksessa? Mitä se on heille, vai onko sitä?

Hanna Katajarinne: No, taaperaporukan kanssa se on ihan sitä samaa, miten he näkevät sen maailman muutenkin. Eli kun sä oot kaksivuotias, niin sähän osoittelet. Sä ihmettelet. Sä sanoit asioita. Se on digihommista ihan sama asia. Se, että kun se taapero näkee, että se varhaiskasvatuksen opettaja puhuu vaikka puhelimeen, niin saattaa olla, että se kaksivuotias ottaa jonkun palikan ja laittaa sen myös tähän korvalle. Ja oikeastaan meidän aikuisen tehtäväksihän jää siinä kohtaa sanoa että wau, miten hienosti sä soitat. Onko sulla siinä puhelin? Oi, voiko siitä painaa? Painetaanpas tästä.

Elina Riihimäki: Ja antaa nimiä ja käsitteitä ja...

Hanna Katajarinne: Ihan sitä normaalia, mitä me tehdään muutenkin. Semmoista ihmettelyä, tutkimista. Ja ehkä sitten se semmoinen, että sitten onhan meillä esimerkiksi Orimattilassa tällainen läsnäsovellus, johon esimerkiksi painetaan se oma, niin kyllä se kaksivuotias voi sillä etusormella siitä painaa, että minä olen tullut paikalle.

Elina Riihimäki: Eli lapsi tulee päiväkotiin, niin painaa siis sisälle. Joo.

Hanna Katajarinne: Niin. Minä olen tullut paikalle ja oi, minussa on tuommoinen kuva tuossa ja siinä olen minä. Kaksivuotias ei tarvitse digituokioita eikä muuta, mutta että sitten se voi olla just omien valokuvien katsoa, että tässä olet sinä. Siellä voi olla vaikka äidin kuva otettuna. Katsotaan, että tuossa sä olet äidin kanssa. Hyvin semmoista, mikä on sen lapsen maailman lähellä.

Elina Riihimäki: Ja voiko se olla myös sitä dokumentaatiota sinne huoltajille päin?

Hanna Katajarinne: Kyllä voi.

Elina Riihimäki: Koska lapsi ei osaa itse vielä sanottaa sitä, niin henkilöstö voi näyttää sitä.

Hanna Katajarinne: Kyllä vain. Ja varsinkin sitten tässä itse asiassa tulee myös tämä tuen näkökulma. Silloin, jos lapsella on vaikka jotain kommunikoinnin kanssa haastetta, ei ikätasoisesti esimerkiksi kerro vielä asioista, niin sehän on oikein todella tärkeäkin apuväline - esimerkiksi iPad. Siinä voi olla se koko päivä dokumentoituna ja se lapsi voi niiden kuvien kautta itse kertoa, näyttää sille huoltajalle, että aamulla mä leikin hiekkalaatikolla. Tässä mä menin nukkumaan. Eli tavallaan se, että me helposti lähdetään ajattelemaan, että se digitaalisuus on aina jotain viihdykettä tai huvia, tai jotain vähän semmoista erikoisempaa. Se voi olla ihan sitä sen normaalin arjen sujumisen tukemista.

Helena Kuokkanen: Aivan.

Elina Riihimäki: Mitäs muuta henkilöstöllä... Mä mietin just tuota tuen näkökulmaa. Mitä kaikkea se digitaalisuus voi, jos ajatellaan erityispedagogiikan näkökulmasta, niin mitä... Onko teillä kokemusta siitä?

Hanna Katajarinne: No joo, meillä itse asiassa ollaan jonkun verran etsitty sellaisia esimerkiksi sovelluksia, mitkä toimivat vaikka tämmöisenä kuvatukena. Eli jos me ajatellaan... Siis mä en nyt ollenkaan tarkoita etteikö se ole tosi kätevä se semmoinen, että meillä on ne kuvat siinä, roikkuu vaikka avainnauhassa tai muussa. Mutta sitten aina muistetaan, että se on tosi rajallinen se määrä, mitä vaikka niitä kuvatuksia mahtuu siihen taskuun. Siellä iPadissa meillä on tavallaan rajaton maailma. Eli siinä hetkessä, kun se lapsi... Me tarvitaan vaikka joku tietty käsite. Huomataan, että se lapsi... Jotta me päästään tästä tilanteesta eteenpäin, niin me tarvitaan nyt joku kommunikoinnin tuki, niin siinä padissahan se on saatavilla, koska se on rajaton se, miten me voidaan sitä sieltä etsiä. Me voidaan hyödyntää äänimaailmoja. Me voidaan hyödyntää videointeja. Me voidaan ottaa valokuvia, jotka kaikki toimivat tavallaan myös tämmöisessä... Tämmöisenä erityisenä tukena lapselle.

Elina Riihimäki: Niin, tai havainnoida vaikka jotain tilannetta, joka meidän pitäisi siirtää vaikka jollekin terapeutille, että miten se lapsi vaikka toimii päiväkodissa tietyssä tilanteessa.

Hanna Katajarinne: Kyllä, joo.

Elina Riihimäki: Sen sijaan, että me yritetään kuvailla sitä tilannetta, niin me voidaan sitten näyttääkin sieltä videonpätkää, että näin hän toimii tässä ympäristössä.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Ja vaikka kotona voidaan näyttää, että näin hän toimii kotiympäristössä. Se on tosi arvokasta, sitä..

Hanna Katajarinne: Juuri näin. Se on todella arvokasta tietoa. Ja itse asiassa tätä voidaan käyttää myös ihan henkilöstön työn kehittämiseen. On myös tosi arvokasta tietoa nähdä, miten sä itse ammattilaisena toimit niiden lasten kanssa. Se ei ole helppoa, mutta se on äärimmäisen tarpeellista. Mutta että sekin toki vaatii sitä, että sitä ihan ruvetaan systemaattisesti tekemään, että otetaanpa tämä meidän aamuhetki nyt videolle. Ja kaikista paras on se, että jos se on joku lapsi, joka siellä on esimerkiksi sitä kuvaamassa, tai jotenkin osallisena siinä hommassa.

Elina Riihimäki: Joo. Se on myös semmoinen aika paljastava kyllä se video sitten, siinä ammatillisuuden kehittämisessä.

Hanna Katajarinne: Kyllä, ehdottomasti.

Elina Riihimäki: Onko lasten leikkimaailma muuttunut digitalisaation myötä?

Hanna Katajarinne: Totta kai se ympäristö missä lapsi kasvaa, niin vaikuttaa siihen leikkimaailmaankin. Toki sieltä digimaailmasta älylaitteiden kautta tulee paljon elementtejä. Tulee tubettajia, tulee pokemoneja. Tulee kaikennäköisiä pelihahmoja sinne lasten arkeen. Se voi joskus olla henkilöstölle aika semmoinen hämmentäväkin kokemus, koska usein se osa siitä lapsen maailmasta, jos ei itsellä nyt juuri satu olemaan sen ikäisiä lapsia, niin voi ollakin aika semmoinen uusi ja semmoinen, mistä ei tiedäkään kovin paljoa. Meillä ihmisillä on usein taipumus silloin, kun me ei tiedetä jostakin, niin me ajatellaan aika usein, että ne on pelottavia ja uhkaavia asioita. Mutta tavallaan minä itse ajattelisin siinä kohtaa, että kysytään siltä lapsilta. Että hei, minä olen huomannut, että tämä on sinulle jotenkin tosi tärkeä juttu. Kerro minulle lisää siitä. Kerro, mikä tämä juttu on. Mitä sinä pelaat? Mitä siellä tapahtuu? Ja voi hyvin olla, että se lapsi vaikka sitten selviääkin siinä juttellessa, että tämä onkin vaikka semmoinen, että sen ikäraja onkin vaikka K12, tai pahimmassa tapauksessa K16. Tämä ei olekaan ollenkaan lapsen maailman juttu. Se on myös meille semmoinen tosi tärkeä, jopa ehkä voisi kutsua interventioksikin, että me päästään siihen, että hei, että ihan mahtavaa kun sä kerroit tästä. Ootko sä huomannut, että... Tai että mitä sä ajattelet siitä. Ja sitten ehkä siinä voi tulla se, että huoltajakin on ollut vaikka huolissaan, että no joo, että se on nyt pelannut tämmöistä peliä. Että se on myös semmoinen keskustelun avauksen paikka. Mutta jos me ajatellaan lapsen kiinnostuksen kohteita, niin totta kai, lapsilla on oikeus tuoda niitä siihen arkeen mukaan. Se ei tarkoita sitä, että jos lapsi on vaikka fanaattinen Pokemon-fani, että hänen pitää nyt sitten fanaattisesti saada siellä päiväkodissakin sitä Pokemonia pelata. Vaan sitten me voidaan piirrellä sitä Pokemonia. Me voidaan viedä ikään kuin se pelihahmo johonkin ihan muuhun ympäristöön. Se voidaan vaikka maalata sinne leikkihuoneen seinälle.

Elina Riihimäki: Eikö se ole kuitenkin tärkeintä just meille kasvattajina, että me otetaan huomioon ne lasten aloitteet?

Hanna Katajarinne: Kyllä, nimenomaan.

Elina Riihimäki: Huolimatta siitä, että miten me aikuiset arvioidaan, ikään kuin, että onko se nyt YouTubesta tullut tubettajajuttu, vai Pikku Kakkosesta tuotu lastenohjelman kautta joku juttu, joka me perinteisesti tiedetään, että on hyvä ja korkeatasoinen.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Sitten taas siinä on vaarana, että mehän jätetään lapsi yksin sen mediakokemuksen kanssa, jos me ei huomioida häntä.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Ja niin kuin sä sanoit, se voisi olla vaikka tosi ahdistavakin kokemus.

Hanna Katajarinne: Kyllä. Ja silloin tavallaan myös aikuisilla on se tilaisuus ottaa se puheeksi ja puhua siitä sen lapsen kanssa. Ja myös sitten saada se huoltajakin mukaan siihen keskusteluun. Kyllä.

Elina Riihimäki: Miten sitten tällainen, mikä mun mielestä on nyt noussut ihan hirveästi esille, tällainen ajatus, että hyvä - paha digimaailma. Nyt on tullut sellaisia aloitteitakin jotenkin, että kouluissa pitäisi kaikki digivälineet kieltää, tai että pitää perinteiset kynä ja paperi olla vaan siellä, että ei mitään tällaista. Sekoitetaanko tässä jotain asioita, vai mennäänkö ääri-ilmiöstä toiseen, vai mitä sä aattelet?

Hanna Katajarinne: Kyllä mä tavallaan näen, että tässä on vähän semmoinen, että tämä keskustelu on ikään kuin polarisoitunut. Ollaan sillä puolella, että kaikki pitäisi olla digitaalista ja tämä on nyt nykypäivää ja nyt meidän pitää mennä kehityksen mukana. Ja sitten on se toinen ääripää, että otetaan ne käpylehmät sieltä, kaivetaan takaisin. Tavallaan ehkä se, mikä tässä keskustelussa on unohtunut, että nämähän ovat ääripäitä. Se totuushan ja se käytäntö on siellä jossain keskellä. Eihän me koskaan, kun me viedään meidän varhaiskasvatukseen pedagogisia asioita, niin eihän me koskaan ajatella vaikka, että kun me vaikka viedään sinne kuvataidetta, että no niin, kaikki muu toiminta seis - tästä lähtien me vaan tehdään tätä. Vaan että se on siellä yhtenä osana. Tämä on mun mielestä se semmoinen kauhean tärkeä pointti muistaa, että se digitaalisuus on vain yksi asia, aika pienikin osa sitä meidän aika isoa kokonaisuutta ja monipuolista kokonaisuutta, mitä me siellä lasten kanssa päivän mittaan tehdään ja toimitaan. Ja sitten semmoinen... Palaan siihen alkuun edelleenkin, että lapsella on oikeus oppia. Ja meillä on siinä mitä me lapselle opetetaan, niin meidän on huomioitava myös se, että minkälaisessa yhteiskunnassa se lapsi kasvaa. Nyt vaan se taivaan tosi on se, että me eletään digitaalisessa yhteiskunnassa. Me tietenkin toivotaan, että kun nämä meidän lapset kasvavat, niin heistä tulisi digitaalisen yhteiskunnan osallistuvia, osallisia, täysivaltaisia jäseniä. Silloin meidän täytyy myös heitä valmistaa siihen. Me ei voida tynnyreissä kasvattaa enää nykypäivässä ketään, vaan meidän pitää tavallaan rohkeasti ottaa niitä asioita, mitkä lapsia hämmentävät. Ottaa niitä esille. Tuoda niitä siihen lapsen arkeen, sen lapsen tasoisesti. Me ei tietenkään eskarissa opetella täyttämään Kela-lomakkeita. Se ei ole meidän tavoite. Mutta se, että me tutustutaan siihen digitaaliseen maailmaan tarkoittaa sitä, että sen lapsen valmius sitten, kun se on 15, kun pitää ruveta hakemaan opintotukea tai muuta, niin sitten hänellä on jo semmosta. Me ollaan tavallaan menty sitten pieniä askeleita sitä meidän omaa polkuamme pitkin.

Elina Riihimäki: Tavallaan sä viittaat tässä siihen mielestäni aika isoon haasteeseen mitä mä ajattelen, että meilläkin on koulutuksen suunnittelijana ja järjestäjänä. Me kasvatetaan, opetetaan tulevaisuuden varhaiskasvatuksen työntekijöitä sinne.

Hanna Katajarinne: Kyllä.

Elina Riihimäki: Mitä sä näet, että olisi sellaisia tulevaisuuden työntekijän taitoja? Mitä meidänkin pitäisi täällä meidän lähihoitajakoulutuksessa ottaa huomioon?

Hanna Katajarinne: Mä näen ehkä, että varhaiskasvattajan yksi tärkein taito silloin varsinkin, kun puhutaan vaikka digipedagogiikasta, niin on semmoinen avoimuus ja rohkeus. Mä tarkoitan sillä myös sitä, että on avoin ja rohkea. Rohkeutta nähdä tavallaan semmoisia isoja kokonaisuuksia. Eli juuri sitä, että vaikka se iPad tai se Beebot, niin se on osa isoa kokonaisuutta. Ja niihin välineisiin voi tarttua ennakkoluulottomasti ja tavallaan... Eikä tavallaan pelätä sitä epäonnistumista. Jos joku laite on vieras, niin siihen voidaan lasten kanssa yhdessä tutustua. Voidaan ottaa, että hei... Ja usein käy niin, että se lapsi on ehkä... Se on lapselle tutumpi. Se on myös lapsen itsetunnonle aika mahtava tilaisuus, että hän pääsee välillä näyttämään, että hei, paina tästä. Ja huomaatko - ei tapahtunut mitään

ihmeellistä? Varmaan se avoimuus ja rohkeus. Luovuus. Semmoinen innostuminen, ja sitä kautta myös innostaminen, koska sillä voidaan sitten levittää siihen muuhunkin työyhteisöön sitä. Mä näen, että opiskelijat ovat jotenkin tässä... Ne olisivat meille hirveän iso mahdollisuus tuolla varhaiskasvatuskentällä. Heillä on se tuorein tieto. He ovat nuoria. He ovat eläneet tässä digimaailmassa ihan eri tavalla kuin me vähän vanhemmat tädit. Meidän pitäisi enemmän kuunnella heitä, että heillä olis varmasti tuoreita ideoita siitä, että millä tavalla me voidaan käyttää uusilla tavoilla esimerkiksi luovasti digitaalisia välineitä. Sitä mä ehkä toivoisin, että opiskelijat otettais vielä enemmän vähän mukaan näihin niin sanottuihin luoviin digitaalisiin. Mutta avoimuudelle ja rohkeudelle ja sillä, että uskaltaa kyseenalaistaa. Ja sitten kyllä mä sanoisin, että semmoinen myös kriittinen puuttuminenkin. Jos me nähdään, että siellä päiväkodissa joku oikeasti on yksin sen laitteen kanssa, niin meillä olisi rohkeutta mennä sinne ja sanoa, että hei, että saanko mä tulla sun kanssa. Katsotaan, mitä sä teet. Tehdään yhdessä. Tavallaan myös ehkäistään niitä tilanteita, milloin se digitaalisuus voi kääntyä haitalliseksi.

Elina Riihimäki: Sä kuvaat kyllä tosi hyvin. Kyllähän tämä asettaa meille opettajina myös aika ison haasteen, miten me tuotaisiin maailmaa sillä tavalla meidän nykyisille opiskelijoille. Onko Helena, kun sinä olet tullut pitkään opettajana, niin näkyykö tällainen opiskelijoissa? Miten näkyy tällaisen digitaalisen puolen jotenkin tulo?

Helena Kuokkanen: Kyllä se toki näkyy, mutta kyllä se vähän samalla tavalla on kuin varhaiskasvatuksessakin, että onhan se sillä lailla polarisoitunut, että toisilla on taitoja ja toisilla ei niin paljon. Minunkin mielestäni se on myös meillä tärkeää, että me rohkaistaan opiskelijoita, vaikka ei... Minusta sekin on rohkaisua, että minä en itse ole mikään huippuhyvä, niin minä voin silti tehdä ja kokeilla yhdessä opiskelijoiden kanssa. Sitten opiskelijat opettavat minua, oikeastaan.

Hanna Katajarinne: Just näin, kyllä.

Helena Kuokkanen: Monesti tämmöisissä projekteissa, niin aikaisemmin ei ollut niin paljon sitä, että ne olis... Silloin kun ne ovat tulleet opettajiksi, niin eiväthän he kuvanneet niitä, esimerkiksi dokumentoineet näitä projekteja. Nythän osa opiskelijoista osaa tehdä tosi hienoja juttuja ja kirjaavat ja dokumentoivat ja käyttävät sitten erilaisia välineitä. Ja osa osaa vaikka koodatakin, mutta sitten taas osa ei. Mutta se just, että kaikki saavat kokeilla ja tehdä. Ja vaikka jossain tehtävien dokumentoinnissakin, niin ei tarvitse välttämättä olla se perinteinen tehtävä, vaan sen voi dokumentoida muullakin tavalla. Semmoisissa on tullut muutosta. Mutta sitten missä mun mielestä tarvitsisi ehkä opettajana vielä enemmän panostaa siihen semmoiseen kriittisyyteen ja kriittiseen lukutaitoon ja ei ole kaikki kuitenkaan ihan totta, mitä tuolla väitetään. Siihen yrittää kiinnittää tietysti huomiota, mutta vielä enemmän pitäisi kiinnittää.

Hanna Katajarinne: Tämä on siis varhaiskasvatuksessa hyvin, hyvin tärkeä asia, nimenomaan tämä kriittisen lukutaidon opettaminen. Ja ylipäänsä, että se mediamaailma... Että se lapsen rooli siinä mediamaailmassa hahmottuisi lapselle oikealla tavalla. Jos me ajatellaan sitä, että vaikka 30 vuotta sitten, niin tämmöinen mediamaailma oli aika pieni siivu sen lapsen elämästä. Se rajoittui ehkä radioon ja telkkariin. Siinä oli ehkä se semmoinen... Nyt se on siellä internetissä ja se on sellainen ikään kuin meidän elämämme taustakuva. Me ikään kuin eletään koko ajan. Me ei päästä, vaikka me ei oltaisi laitteella, niin siellä tapahtuu koko ajan. Tämä on oikeastaan semmoinen, mikä olisi tosi hyvä huomioida siinä varhaiskasvatuksen

arjessa, että meillä olisi paljon puhetta siitä, että mikä voi olla totta ja mikä ei. Ja varsinkin semmoisissa tilanteissa, kun on tällaisia traagisia tapahtumia, järkyttäviä tapahtumia, joita me ei voida edes hallita - ne tulevat joka tuutista - niin se meidän aikuisen rooli korostuu. Me ollaan niitä rajaajia. Me ollaan tavallaan sen lapsen turvataito siinä vaiheessa, kun hänellä ei itsellään vielä niitä ole. Tavallaan me sillä meidän esimerkillämme myös rakennetaan sitä lapsen sisäistä turvaa. Jotenkin se semmoinen, että se olisi vaikka ihan jokapäiväisessä puheessa se semmoinen, että voiko kaikkeen luottaa, mitä vaikka isoveljen TikTokista tulee. Siitä reilusti puhuttaisiin, koska se on... Lapset tietävät yllättävän paljon kaiken maailman jutut. Tai he luulee tietävänsä. Se meidän aikuisen rooli on se, että me kerrottaisiin, että tämä ei ole totta.

Elina Riihimäki: Niin. Ja sitten sehän luo just sen pohjan, että sitten kun sulla on se oikea aika mennä sinne TikTokiin ja sulla on lupa mennä sinne, niin sä osaat sitten katsoa taas vähän eri silmälasein sitä maailmaa.

Hanna Katajarinne: Kyllä, juuri näin.

Elina Riihimäki: Niitä taitoja mun mielestä pitäisi tässä hetkessä meidän myös vahvistaa meidän nuorille opiskelijoille ja ehkä kaiken ikäisille.

Hanna Katajarinne: Kyllä, joo.

Helena Kuokkanen: Niin, joo.

Elina Riihimäki: Mutta myös peilata sitä, että mikä se sun oma mediasuhde on. Jotta sä voit sitten mennä aikuisena, kasvattajana, sinne lasten pariin opettamaan tätä samaa asiaa, niin sulla pitää olla itsellä tosi selvä se mediasuhde.

Hanna Katajarinne: Ja oikeastaan se onkin se, että silloin jos me ajatellaan, että miten me lähdetään sitä digipedagogiikkaa vaikka kehittämään, niin me lähdetään just... Sitten mietitään sitä omaa suhdetta siihen mediaan. Silloin se välittyy sille lapsellekin.

Helena Kuokkanen: Ja yhden asian vielä ottaisin esille, että mitä opettajana, niin mitä kaikkea hienoa se on tuonut kuitenkin toi digitalisaatio siinä mielessä, että voi nähdä ihan konkreettisesti, että mitä ne opiskelijat osaavat. Koska ne saattavat osata sitten semmoisia asioita, mitä opettaja ei vaikka osaa. Minusta se on tosi luontevaa siinä sitten kehua, kannustaa sitä opiskelijaa, kun se oikeasti osaa paljon enemmän, kuin minä osaan. Siinä mun mielestä se on sellainen hirmu iso asia loppujen lopuksi, että miten se... Koska sehän on mun tehtäväni vahvistaa sitä opiskelijaa, eikä tuoda vain sitä omaa osaamista esille.

Elina Riihimäki: Niinpä, joo. Ja sitten se on ehkä tuonut sen, että se on tuonut mun mielestä opiskelijoille sen monikanavaisuuden, saavutettavuuden ja sen äänen ikään kuin sille, kenellä on vaikeaa kirjoittaa se lause sinne paperille. Saati sitten ne kymmenen lausetta. Mutta hei, sulla on mahdollisuus vaikka videoida tämä asia, tai jotenkin muuten visualisoida, tai puhua se tähän nauhalle tai muuta, niin sehän antaa taas meille ihan eri tietoa siihen, että hei, kyllähän tämä opiskelija osaakin tämän asian, vaikka se vaikka ei menestynytkään niin hyvin tässä kohtaa.

Hanna Katajarinne: Kyllä. Ja sitten taas toisinpäin. Myös se, joka taas on kauhistus olla sen videon edessä. Hän edelleenkin saa kirjoittaa perinteisillä menetelmillä. Jotenkin että

muistettaisiin se, että mikään ei kumoa toista, vaan me voidaan elää ihan sulassa sovussa näiden kaikkien kanssa rinnakkain.

Helena Kuokkanen: Tähän on varmaan hyvä lopettaa.

Elina Riihimäki: Tähän on tosi hyvä lopettaa. Mä oon kyllä hirveän iloinen tästä antoisasta keskustelusta. Oli hieno homma Hanna, että pääsit tänne meidän seuraksemme.

Hanna Katajarinne: Kiva, kun sain olla mukana. Kiitos paljon.

Helena Kuokkanen: Kiitos.

Elina Riihimäki: Kiitos. Moikka.

Salpaus. Ole hyvä.